

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

BOURNONVILLE

FREDENSBORG KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	03.06.2015
Besigtiget af:	Laura Boelskifte
Journalnummer:	2011-7.82.07/210-0001
Kommune:	Fredensborg Kommune
Adresse:	Slotsgade 9, 3480 Fredensborg
Betegnelse:	Bournonville
Fredningsår:	1918
Omfang:	<i>Hovedbygningen (1761).</i>

BYGNINGSBESKRIVELSE

Bournonville ligger i Slotsgade i Fredensborg tæt ved Fredensborg Slot. Bygningens facade ligger parallelt med den barokke hovedakse, som udgår fra slotsanlægget, mens havesiden er orienteret mod et faldende terræn ned til Langedam. Hovedlængen er placeret tilbagetrukket fra Slotsgade, hvorved der dannes en forhøvet mod gaden. Omkring husets bagside ligger en ældre pigstensbelægning.

Bygningen udgør en hovedfløj mod gaden, som er bygningens ældste del samt en senere tilkommen sidefløj i den sydøstlige del orienteret mod haven. Hovedfløjen bærer et højt, rødt, teglhængt manzardtag med to kviste og ældre støbejernsvinduer i tagfladen, mens sidefløjen mod gården har et rødt, teglhængt heltag med en kvist samt ældre støbejernsvinduer. Op ad sidefløjens gavl er en ældre havestue opført i træ med træbeklædning og en kampestenssat sokkel, og herover er en nyere tagterrasse med hvidmalet træværn. Gavltrekanter har en nyere brædebeklædning.

Bournonville er to etager høj opført dels i grundmur og dels i bindingsværk over en kælder med en granit- og kampestenssokkel med let fremspring. Murene er pudsede og hvidkalkede og afsluttes af en muret og pudset gesims. Hovedlængens manzardtag er hængt med røde tegl, og overgangen mellem tagfladerne er markeret af en gesims. I rygningens ses to skorstenspiber med sokkel og krave. Facadens midterparti fremhæves af en toetagers midtrisalit med refendfugning nederst og en kordongesims, hvorover der står *Bournonville*. Midtrisalitten afsluttes af en ensidig taghældning. Bygningens vinduer er i første etage hovedsageligt ældre eller traditionelt udførte, tofags vinduer med otte ruder i hver ramme, mens de øvre vinduer har ti ruder i hver ramme. I gavlen ses endvidere trefags småtoprossede vinduer. Havestuens vinduer er torammede med tre ruder i hver ramme og kældervinduerne er torammede med to ruder i hver ramme. Midt i facaden findes en nyere, traditionelt udført, tofløjet dør med opsprossede glaspartier og et opsproset overvindue. I den nordre gavl er en nyere fyldingsdør med opsprossede glaspartier samt en foranliggende nyere trappe,

hvorfra der er adgang til bygningens forstue. Mod haven findes en nyere, tofløjet fyldingsdør ligeledes med opsprossede glaspartier, og foran døren er en nyere, flisebeklædt trappe. Vinduer og døre er alle hvidmalede.

I det indre bærer bygningen præg af ombygninger igennem tiden og er i dag indrettet med to boliger, én i stueetagen og én på første sal. Elementer af en ældre planløsning er bevaret eller genskabt med stuer orienteret mod gaden og køkkenet mod haven. Fra den nordre gavl kommer man ind i bygningens forstue. Herfra er en smal gang med badeværelse og i forlængelse heraf et spiserum og et køkken orienteret mod haven. I køkkenet er et muret ildsted anvendt til køkken- og kogeplads. Der er to stuer orienteret mod gaden samt et mindre værelse orienteret mod den søndre gavl. I sidefløjen er et værelse med adgang til havestuen. Fra forstuen fører en ældre trappe til førstesalen, der er indrettet med badeværelse og køkkenet mod havesiden. I gangen ses en bindingsværksskillevæg med nedtagne tavler. Mod facaden ligger et værelse og to stuer, hvoraf den midterste stue, i midtrisalitten, tidligere har været en sal. Mod den søndre gavl er to stuer, hvoraf den ene er bygget sammen med sidefløjen. Stuerne er forbundet via tre buede åbninger. Bag en ældre bræddevæg i køkkenet, giver en ældre ligeløbstrappe adgang til loftstagen, der er indrettet med værelser og badeværelse. Her er delvist synligt tagværk, synlige skorstenkerner, nyere, bræddebeklædte vægge og lofter samt tapetserede vægge. Der er kælder under hovedfløjen med adgang fra en gulvlem i køkkenet. Kælderen har støbt gulv, pudsede vægge samt synligt bjælkelag.

Interiøret er kendetegnet ved både ældre og nyere materialer: Der er nyere døre, bræddegulve dels malede og dels umalede, paneler, pudsede vægge og lofter, ældre eller genetableret loftsstukkatur samt ældre loftsbemaling fra slutningen af 1800-tallet. Badeværelserne og forstuen har nyere flisebelagte gulve og trapper linoleum. Der er ældre eller traditionelt udførte bygningsdele og -detaljer, herunder paneler, fyldingsdøre med gerichter, greb, indstukne hængsler og låsetøj, vinduer med kraftige rundposte, anverfere og stormkroge.

— BYGNINGSHISTORIE

Fredensborg by og Slotsgade blev etableret efter anlæggelsen af Fredensborg Slot i 1719-22 under Frederik IV. Slottet blev opført i barok stilart af arkitekten J.C. Krieger. Slotsgade var hovedfærdselsvejen til slottet og gaden hvor slotshåndværkere opførte tjenesteboliger og gæstgiverier i tilknytning til slottet. Slotsgade 9 var et af de fritliggende huse, der blev opført med udbygningen af Slotsgade i midten af 1700-tallet.

Slotsgade 9 blev opført for kgl. amtsforvalter Jacob Lowson i 1761. Bygningen blev senere solgt til kgl. Løber Berner. Sidenhen fungerede bygningen som gæstgiveri under navnet *Sommerlyst*. I 1700- og 1800-tallet var Fredensborg et yndet rekreativt sted for kunstnere og intellektuelle ligesom kongehusets ophold på Fredensborg Slot medførte kunstnere til hoffets underholdning, herunder blandt andre kgl. balletmester August Bournonville, der i 1854 købte Slotsgade 9 og navngav huset *Bournonville* og anvendte bygningen til sommerbolig frem til 1879.

Af arkitekt Sven Risoms optegninger af en brandtaksation fra 1761 fremgår det, at bygningen oprindeligt var opført som én længe, i to etager med manzardtag og midtrisalit med spidsmuret gavl mod gade og gård. Ligesom bygningen oprindeligt havde en overvejende symmetrisk grundplan med en central forstue flankeret af stuer mod gadesiden.

— KILDER

Den hvide elefant og det sorte får. No Widding. Kulturselskabet Fredensborg. 2013.

Fra Fredensborg. Bygninger - Borgere – Begivenheder. Claus Bitsch Ellekær Madsen. 2002.

Fredensborg Humlebæk Kommuneatlas. Byer og Bygninger 2002 Kulturarvsstyrelsen, Kulturministeriet i samarbejde med Fredensborg Humlebæk Kommune. 2002.

Gamle huse i Fredensborg slotsby: Slotsgade bebyggelse i 18. aarh. Frederiksborg Amts historiske Samfund. Sven Risom. 1962.

Mit Bevaringsværdige Hus i Fredensborg. Søren Vadstrup. Bevaringsforeningen Fredensborg. 2010.

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Bournonville knytter sig til beliggenheden i Slotsgade parallelt med den aksiale gadestruktur, som udgår fra Fredensborg Slot, hvor bygningen i kraft af sin placering i nærheden af slottet er med til at definere byrummet og bidrage til et historisk gadebillede.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Bournonville er relateret til bygningen som et eksempel på en bolig opført til en kongelig embedsmand i midten af 1700-tallet. Hovedfløjens udprægede symmetriske opbygning i facaden med den let fremskudte midtrisalit og det høje manzardtag er tidstypisk for de barokke og klassicistiske arkitekturidealer, der dog brydes af midtrisalittens ensidige taghældning.

I det indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til de bevarede dele af en for datiden traditionel planløsning med stuer orienteret mod gaden og køkken mod haven. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder fyldingsdøre med indstukne hængsler, gerichter, greb og låsetøj, panelering, stukatur, loftsbemaling samt vinduer med rundposte, anverfere og stormkroge, der alle vidner dels om bygningens alder samt om de senere om- og tilbygninger, der har sat sine spor i bygningen.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Bournonvilles arkitektoniske værdi knytter sig til den fritliggende, bygning med facaden symmetrisk opbygget omkring den let fremhævede midtrisalit samt til det røde, teglhængte manzardtag med høj rejsning og til de hvidpudsede facader, der giver bygningen en helstøbt fremtræden. Tilsammen bevirker bygningsdelene, at bygningen markerer sig i gaderummet på trods af, at midtrisalitten ikke på traditionel vis afsluttes af en trekantsfrontispice, som er karakteristisk for denne bygningstype.

I det indre knytter den arkitektoniske værdi sig til de ældre bygningsdele og -detaljer samt de traditionelle materialer, der alle er vigtige elementer i den historiske oplevelse af bygningen.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I det ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til bygningen opført i to etager med højt, rødt teglhængt manzardtag med skorstenspiber og fremhævet midtrisalit. Hertil kommer facadens

symmetriske opbygning samt alle ældre bygningsdele og -detaljer, herunder ældre og traditionelt udførte vinduer med opsprosningsrundposte, anverfere, stormkroge og beslag. Endvidere kommer den traditionelle materialeholdning.

I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de genskabte eller delvist bevarede elementer af den oprindelige grundplan med den traditionelle placering af stuer mod gaden og køkken mod haven. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder fyldingsdøre med indstukne hængsler, gerichter, greb og låsetøj, træpanelering og loftsstukkatur. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Ingen angivet.